

СЕКЦІЯ ХІХ. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

ВБИВСТВО ЕРЦГЕРЦОГА ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА У НАУКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Брюханов Роман Олександрович

Магістр історії та археології

Україна

Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда вивчають науковці різних країн, які досліджують Першу Світову війну та дипломатію великих країн початку ХХст. Не виключенням стали і українські дослідники, тому у даній роботі будуть розглянуті праці українських істориків.

В першу чергу, будуть розглянуті наукові доробки, які опубліковані у наукових журналах, а згодом будуть розібрані наукові роботи розміщені на електронних ресурсах Інтернет мережі. Розпочнімо огляд праць із статті “Міжнародна ситуація у червні-липні 1914 р. у висвітленні газети «Киевлянинъ»”, авторки Н. Городньої. Історикиня розглянула вбивство наступника престолу Австро-Угорської імперії через призму газети «Киевлянинъ», яка виходила у м. Києві. Дослідниця пише, що після вбивства Франца Фердинанда 28 червня 1918 р., у вище згаданій газеті, наступного дня після скоєного злочину (29 червня 1918 р. – прим автора) було опубліковано статтю про дану трагедію. Вона акцентує увагу про факт несподіваності даної катастрофи, оскільки в Австро-Угорщині не відбувались політичні акції або революційні рухи на момент смерті Франца Фердинанда. В подальшому, Н. Городня веде мову про те, що кожного дня у газеті публікувалась інформація про даний злочин, який був вчинений у Сараєво та були вказані навіть злочинці – це Гаврило Принцип та Неделько Хабринович і було зроблено припущення в одній із газетних статей, що останні вбили наступника престолу через політичні мотиви [1].

Не менш інформативною є наступна наукова робота, яка торкається трагедії у Сараєво – це “Вбивство у Сараєво”, яка написана дослідницею С. Кирилюк. У роботі вона звернула увагу на перший замах, який був зроблений 28 червня 1914 р., коли спадкоємець престолу Франц Фердинанд їхав до міської ратуші. Авторка роботи акцентує увагу на тому, що в ерцгерцога кинули пакет із бомбою, яку останній відкинув у сторону, але через даний крок було поранено декілька людей із його свити, а майбутній імператор без ушкоджень дістався до міської ратуші для урочистого прийому. Після чого, дослідницею було звернуто увагу на прохання дружини майбутнього імператора, керівника поліції та губернатора Боснії, щоб Франц Фердинанд відмовився від продовження візиту. Проте, С. Кирилюк веде мову далі та вказує на бажання ерцгерцога відвідати поранених, тому усі вирушили маршрутом, який став фатальним для наступника імперського престолу, оскільки під час поїздки Франца Фердинанда було вбито Гаврилом Принципом [2].

Трагедії, яка сталась у Боснії, торкнувся і С. Троян у роботі “Перша Світова війна і розпад імперій: геополітичний вимір”. У праці науковець пише, що Франц

Фердинанд приїхав до Сараєво 28 червня 1914 р., коли серби мають день жалоби стосовно втрати своєї незалежності і візит ерцгерцога до столиці Боснії та Герцеговини - це провокаційний крок з боку майбутнього імператора. Окрім цього, у статті, було звернуто увагу на те, що даний крок наступника престолу призвів до обурення в націоналістичних та демократичних колах сербів та підштовхну членів організації Млада Босна спланувати замах та вбити майбутнього імператора [3].

Серед українських істориків торкнувся вбивства у Сараєво, також, Р. Брюханов. Він є автором праці "Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанта та початок Першої Світової війни", у якій відзначено, що спадкоємець престолу поїхав до Сараєво на маневри військ та мав прибути туди 28 червня 1914 р. Дослідник зауважив, що візит наступника престолу був відкритий, тому злочинці змогли організувати перший хоча і невдалий замах. Кинувши гранату до машини із ерцгерцогом. Франц Фердинанд відбив гранату, яка летіла до його машини, але її вибух ранив декілька людей, які супроводжували Франца Фердинанда. Автор роботи, також, акцентував увагу на офіційному прийомі ерцгерцога, який відбувся у міській ратуші та описує причини стосовно зміни маршруту, який став для нього фатальним [4].

Розібравши статті, які опубліковані у наукових журналах, слід перейти до наукового доробку, який розміщений на електронних ресурсах. В першу чергу, слід виділити роботу В. Лук'янюка – це "Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда", яка опублікована на сайті "Цей день в історії". Спершу слід відзначити, що у публікації йде мова про дату 28 червня 1914 р., коли змовники зайняли зручні позиції стосовно руху кортежу спадкоємця престолу та зробили перший замах, який не увінчався успіхом [5].

Автор роботи веде мову далі, чому перший замах був невдалий, так як кинута граната одним із змовників відскочила від машини, де сидів спадкоємець імперського трону та потрапила у натовп людей. Згодом автор роботи пише про зміну маршруту ерцгерцога Франца Фердинанда. Але розпорядження про зміну маршруту не було вчасно донесено до водія, тому шофер повіз спадкоємця трону фатальним маршрутом, де його було вбито Гаврилом Принципом [5].

Ще одна електронна праця, яка заслуговує на увагу – це "Два постріли, що спричинили світову війну" написаною Д. Шурхало та опублікована на сайті "Радіо Свобода". Автор роботи звертає увагу на те, що 28 червня 1914 р. серед містян, які вийшли привітати ерцгерцога Франца Фердинанда було шість змовників і в подальшому веде мову про одного із змовників Неделько Чабріновича, оскільки він кинув гранату у спадкоємця престолу, проте вона не досягла своєї цілі. Тим не менш, науковець веде мову далі і описує, як одним пострілом Гаврило Принцип вбив наступника австрійського престолу [6].

Наступна електронна стаття, яка торкається вбивства у Сараєво - це "Історичний ШКІЦ. Фатальний постріл в Сараєво і свині" автором якої є О. Руденко. Він опублікував її на сайті громадської організації "Департамент воєнно-культурної антропології". У ній, автор зауважує, що після анонсування візиту Франца Фердинанда до Сараєво був складений план його вбивства та акцентує увагу про відкритість візиту ерцгерцога. В подальшому, у статті йде мова, що змовники змогли зайняти зручні місця вздовж руху кортежу, але перший замах на спадкоємця престолу був невдалий, оскільки один із злочинців Мугаммед Мегмедбашич не кинув свою гранату через страх, а граната Неделько Чабріновича була відбита спадкоємцем трону. Згодом, О. Руденко пише про зміну плану маршруту кортежу ерцгерцога через замах на нього, але про зміну руху не повідомили водія, який повіз майбутнього імператора старим маршрутом на якому Гаврило Принцип обірвав життя спадкоємця престолу [7]

Отже, при дослідженні трагічної події українські вчені акцентують увагу на основні моменти візиту Франца Фердинанда до Сараєво, які стали ключовими у смерті ерцгерцога.

Список використаних джерел:

1. Городня Н. (2020) Міжнародна ситуація у червні-липні 1914 р. у висвітленні газети «Киевлянинъ». Європейські історичні студії: науковий журнал №16. Київ, 53-72.
2. Кирилюк С. Вбивство в Сараєво (2015) Народи світу і Велика війна 1914-1918 рр.: матеріали Всеукраїнської наукової конференції 3-4 квітня 2015 р. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 37-44.
3. Троян С. (2017) Перша світова війна і розпад імперій: геополітичний вимір. Українська національна революція 1917–1921 років крізь призму сучасності (до 100-річчя події) : збірник наукових статей, матеріалів, тез учасників науково-методичного семінару 2 березня 2017 року. Полтава, 10-16. Вилучено із: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/8738>.
4. Брюханов Р. (2022) Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда та початок Першої Світової війни. Матеріали конференцій МЦНД Хмельницький, 542–544. Вилучено із: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/122>.
5. Лук'янюк В. (2012) Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда (сайт електронного ресурсу: Цей день в історії). Вилучено із: <https://www.jnsm.com.ua/h/0628M/>.
6. Шурхало Д. (2014) Два постріли, що спричинили світову війну” (сайт Радіо Свободи). Вилучено із: <https://www.radiosvoboda.org/a/25436914.html>.
7. Руденко. О. (2022) Історичний ШКІЦ. фатальний постріл в Сараєво і свині (сайт Департаменту воєнно-культурної антропології). Вилучено із: <https://dvka.com.ua/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%88%D0%BA%D1%96%D1%86-%D1%84%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB-%D0%B2-%D1%81/>.